

Asia: VN/3920/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta sosiaali- ja terveysministeriön asetukseksi sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön täydennyskoulutuksesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausunnonantajan näkemykset täydennyskoulutuksen laadun edellytyksistä (1 §)

Fysioterapeuttien jatkuvan oppimisen mahdollisuudet ovat tällä hetkellä niukat. Keskeisiä ongelmia ovat jatkuvan oppimisen vähäinen suunnitelmallisuus, koulutusmäärärahojen riittämättömyys, työyksiköiden sisäisen koulutus- ja kehittämistyön vähäisyys sekä niukka pääsy ammattikirjallisuuden tai tutkimustiedon äärelle.

Suomen Fysioterapeutit pitää erittäin tärkeänä ja kannatettavana täydennyskoulutuksen suunnitelmallisuutta ja sitä, että tämä tukee henkilöstön tehtävärakenteiden ja työnjaon kehittämistä. Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön täydennyskoulutuksessa tulisi huomioida henkilöstön sekä ammattiryhmien koulutus- ja osaamistarpeiden lisäksi myös sellaiset organisaatioiden moniammatilliset osaamistarpeet, jotka liittyvät esimerkiksi moniammatilliseen työskentelyyn. Organisaation osaaminen ei kehity ainoastaan henkilöstön osaamisen kautta, vaan vaatii mm. strategista johtamista ja kehittämistyötä.

Ehdotamme 1 § 2. mom. muuttamista seuraavasti:

”Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön täydennyskoulutuksen tulee perustua suunnitelmaan ja sen sisällön on tuettava henkilöstölle asetettuja täydennyskoulutuksen tavoitteita. Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön täydennyskoulutuksessa tulee huomioida henkilöstön yksilölliset sekä ammattiryhmien ja organisaation koulutus- ja osaamistarpeet.

Käsite täydennyskoulutus on määritelty perustelumuiustiossa asianmukaisesti, samoin käsite ammatillinen kehittyminen. Rajapinta ammatillisen ja geneerisen osaamisen välillä on kuitenkin perustelumuiustiossa hämärä. Perustelumuiustiossa todetaan, että täydennyskoulutuksella voitaisiin vahvistaa esimerkiksi henkilöstön kielitaitoon ja digitaalisiin toimintamalleihin liittyvää osaamista.

Nämä ovat geneerisiä työelämätaitoja, jotka eivät sinällään liity sote-ammattilaisen ammatilliseen kehittymiseen.

Suomen Fysioterapeutit korostaa, että täydennyskoulutusasetuksella tulisi ensisijaisesti täsmentää nimenomaan ammatilliseen täydennyskoulutukseen, eli sote-alan ammattilaisen substanssiosaamiseen liittyviä käytäntöjä. Nykytilanteen keskeisin ongelma on nimenomaan liian vähäinen ammatillinen täydennyskoulutus, kun taas geneerisien työelämätaitojen osalta kouluttautumisen mahdollisuudet ovat varsin hyvät.

Mikäli työelämän geneeriset osaamistarpeet luetaan osaksi täydennyskoulutusta, voi täydennyskoulutuksen rajapinta esimerkiksi perehdytykseen hämärtyä ja toisaalta myös koulutusseuranta ja suunnittelu vaikeutuvat.

Perustelumuistiossa todetaan, että täydennyskoulutuksella ei kuitenkaan tarkoitettaisi erikoistumiskoulutusta, jolla tavoiteltaisiin uuden ammatin hankkimista tai koulutusta, jonka tarkoituksena ei olisi vastata työntäjän ja työtehtävien edellyttämiin osaamistarpeisiin. Uuden ammatin hankkimiseen liittyvän koulutuksen käsite on uudelleen koulutus, ei erikoistumiskoulutus. Erikoistumiskoulutuksella tarkoitetaan esimerkiksi ammattikorkeakoululain tai yliopistolain mukaisia erikoistumisopintoja, jotka tähtäävät ammattialakohtaiseen erityisosaamiseen, eivät alan vaihtoon. Ehdotamme käsitteistön korjaamista ja selkeyttämistä.

2. Lausunnonantajan näkemykset täydennyskoulutuksen määrästä (2 §)

Sosiaali- ja terveydenhuollon koulutusmäärärahat ovat olleet pitkään riittämättömällä tasolla, ja jakautuminen eri alojen kesken on ollut epätasaista. Fysioterapeutit eivät ole pystyneet osallistumaan ammatilliseen täydennyskoulutukseen siinä määrin, kuin olisi tarpeen ammatillisen osaamisen ylläpysymiseksi. Koulutusmäärärahat ovat keskittyneet lääkärikunnalle, kuten perustelumuistion tilastokatsauksesta käy ilmi.

Täydennyskoulutuksen määrästä ei ole aiemmin säädetty sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella täsmällisesti. Tämä on johtanut siihen, että koulutusmäärärahoja ei ole budjetoitu sellaiselle tasolla, että ne olisivat mahdollistaneet valtioneuvoston periaatepäätöksessä esitetyn täydennyskoulutusmäärän (3–10 päivää) toteutumisen jokaiselle fysioterapeutille. KT:n tekemän koulutusseurannan perusteella vaikuttaa ennemmin siltä, että täydennyskoulutuksiin on varattu rahaa vain sen verran, että keskiarvo asettuu kolmen koulutuspäivän tasolle. Tämä on vastoin sosiaali- ja terveysvaliokunnan (StVM 30/2004 vp) linjausta. Lähes puolet sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöstä ei ole osallistunut ammatilliseen täydennyskoulutukseen lainkaan, joka kertoo merkittävästä eriarvoisuudesta eri alojen kesken.

Suomen Fysioterapeutit ehdottaa asetuksella säädettävän ammatilliselle täydennyskoulutukselle sitova vähimmäismäärä. Määrä pitäisi sisältää vain ammatillisen täydennyskoulutuksen, eli ammattitaidon ylläpysymiseen ja ajantasaistamiseen tähtäävän koulutuksen. Ammatillista

erikoistumiskoulutusta tulee tarkastella omana kokonaisuutenaan ja sen tarpeen tulee perustua sosiaali- ja terveydenhuollon organisaation ja sen asiakkaiden jatkuvan oppimisen suunnitelmassa tunnistettuun erityisosaamisen tarpeeseen. Mitoituksen soveltamisessa on erittäin tärkeää eriyttää erikoistumiskoulutuksen rahoitus ammatillisen täydennyskoulutuksen rahoituksesta, jotta erityisosaamisen kehittäminen ei heikennä jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia, eikä yksittäisen työntekijän urakehitys tapahdu muiden työntekijöiden osaamisen päivittämisen kustannuksella.

Suomen Fysioterapeutit katsoo, että fysioterapia-alalla ammatillisen täydennyskoulutuksen ehdoton vähimmäismäärä on yksi opintopiste vuodessa, eli noin 27 tuntia.

Perustelumuiustiossa on todettu, että vuosittaisen täydennyskoulutuksen määrä riippuisi henkilöstön peruskoulutuksen pituudesta, työtehtävien sisällöstä ja työn vaativuudesta sekä henkilöstön ammatillisista kehittymistarpeista. Suomen Fysioterapeutit vastustaa vuosittaisen täydennyskoulutuksen määrän arvioimista peruskoulutuksen pituuden perusteella. Eri sote-aloilla on eri mittaisia peruskoulutuksia ja osalla aloista ylempi korkeakoulututkinto suoritetaan ammattioikeiden laillistuksen jälkeen. Peruskoulutuksen pituudella ei ole mitään tekemistä täydennyskoulutustarpeen kanssa, vaan tähän vaikuttavat ainoastaan työtehtävien sisältö, työn vaativuus sekä henkilön ammatilliset kehittämistarpeet. Ehdotamme peruskoulutuksen pituuden poistamista täydennyskoulutuksen määrän arvioinnin kriteereistä.

3. Lausunnonantajan näkemykset täydennyskoulutuksen arvioinnista ja seurannasta (3 §)

Suomen Fysioterapeutit pitää täydennyskoulutuksen seurannan kehittämistä erittäin tärkeänä. Henkilöstön ammatilliseen täydennyskoulutukseen ja ammatilliseen erikoistumiskoulutukseen osallistumisen toteutumista tulee seurata yksilö- ja ammattiryhmätasolla nykyistä tarkemmin. Kansallinen tietopohja on koottava tietokannaksi siten, että on mahdollista tarkastella alueellisia ja ammattiryhmäkohtaisia eroja ja siten tunnistaa keskeisiä kehittämiskohteita. Aiempaa laajemman tietopohjan avulla voidaan varmistua eri alojen täydennys- ja erikoistumiskoulutuksen tasavertaisesta toteutumisesta.

Tällä hetkellä KT on raportoinut henkilöstön täydennyskoulutukseen osallistumisesta, joskin hyvin niukasti. Perustelumuiustion tilasto-osuuden perusteella edellytyksiä tarkempaan analysointiin olisi olemassa, mutta tätä ei ole valtakunnallisella tasolla tehty riittävän huolellisesti.

Nyt ehdotetussa asetuksessa valtakunnallista tietojen kokoamista ei ole enää keskitetty KT:n vastuulle. Suomen Fysioterapeutit pitää erittäin tärkeänä valtakunnallista tiedon kokoamista ja asianmukaista raportointia, jotta eri hyvinvointialueiden tilannetta voidaan vertailla luotettavasti.

4. Lausunnonantajan näkemykset asetuksen voimaantulosta (4 §)

Ei huomautettavaa.

5. Onko asetuksen olennaisia vaikutuksia arvioitu riittävästi? Mitä muita olennaisia vaikutuksia asetuksella voidaan arvioida olevan?

Täydennyskoulutuksen vaikutusten arviointi esimerkiksi hoidon tai kuntoutuksen tuloksellisuuteen ovat vaikeasti arvioitavissa, koska henkilöstö ja asiakaskunta muuttuvat jatkuvasti. Täydennyskoulutus on sosiaali- ja terveydenhuollossa työskentelyn perusedellytys ja sen vaikutus ulottuu hyvin laaja-alaiseksi. Vaikutusten indikaattoreita valittaessa on vaarana koulutusten hyödyn hukkuminen vääränlaisen seurannan alle.

Suomen Fysioterapeutit katsoo, että täydennyskoulutusten vaikutuksia voidaan parhaiten seurata työntekijöiden ja esihenkilöiden näkemyksiä kartoittamalla. Keskeistä on arvioida täydennyskoulutussuunnitelman toteutumista ja vaikutuksia vuosittain yhdessä henkilöstön kanssa.

Perustelumuistiossa ei ole lainkaan mainintaa täydennyskoulutussuunnitelman toteutumisen arvioinnista. Suosittelemme muistion täydentämistä tältä osin. Suunnitelman laatiminen on epätarkoituksenmukaista, jos sen toteutumista ei arvioida eikä suunnitelmaa hyödynnetä vaikutusten arvioinnissa.

6. Muita yleisiä huomioita ehdotuksesta?

Perustelumuistion luvussa Täydennyskoulutusta koskeva lainsäädäntö puuttuu yksityisen sektorin toimintaa ohjaavan sote-järjestämislain 9 § 2. mom. mukainen yksityiseen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajaan kohdistuva vaatimus huolehtia siitä, että henkilöstö osallistuu riittävästi ammatilliseen täydennyskoulutukseen. Koska lainsäädäntöä on avattu sote-järjestämislain soveltamisalaa laajemmalti (esim. työterveyshuollon osalta), olisi valvontalainkin vaatimukset hyvä avata muistioon.

Korpi Juho
Suomen Fysioterapeutit ry